

Початкова школа i сучасність

№2 жовтень
2014

ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС 86516

Поведінка на дорозі

Виховна година, 1 клас

Закрілення вміння

вимовляти звуки [п], [п']

та вивчення літери «П»

Урок навчання грамоти, 1 клас

Подорож у країну Здоров'я

Виховна година, 1 клас

Вживання великої літери

Урок української мови, 2 клас

Основа речення.

Головні і другорядні члени речення

Урок української мови, 3 клас

Осінні подарунки

Сценарій виховного заходу

ВИДАВНИЦТВО
«БІЛИЙ ТИГР»

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Виходить щомісяця

№ 2 ЖОВТЕНЬ 2014

Заснований у вересні 2014 р.

ЗАСНОВНИК
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
та методик гуманітарних дисциплін
Київського університету імені Бориса Грінченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України,
провідний науковий співробітник
лабораторії початкової освіти
Інституту педагогики НАПН України

Марія БРАТКО,
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Ана ЖУКОВА,
кандидат педагогічних наук, директор
Гімназії міжнародних відносин № 323 м. Києва

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,
доктор педагогічних наук, професор
Національного університету «Острозька Академія»

Олеся МАТВІЄНКО,
доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Інституту педагогики та психології
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук, професор
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Лариса СОЛОВЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук,
відмінник освіти України,
заслужений вчитель України,
голова циклової комісії з видавничої справи,
культури та української філології
Київського університету імені Бориса Грінченка

Людмила ХОРУЖА,
доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Київського університету імені Бориса Грінченка

Ірина ШАПОШНІКОВА,
кандидат педагогічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
та методик початкового навчання Інституту педагогики
та психології Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

Віктор ЮРЧЕНКО,
кандидат психологічних наук, доцент,
директор Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

✓ Наталя КИПІЧЕНКО

Поведінка на дорозі
Виховна година, 1 клас

2

✓ Катерина НЕЧИПОРЕНКО

Закріплення вміння
вимовляти звуки [п], [п']
та вивчення літери «П»
Урок навчання грамоти, 1 клас

4

✓ Людмила ШКАРБАН

Подорож у країну Здоров'я
Виховна година, 1 клас

7

Марина КЕНЯ

Малі Олімпійські ігри:
Дню здоров'я і спорту
присвячується
Основи здоров'я, 1 клас

10

Альона ЯНЧЕНКО

Вживання великої літери
Урок української мови, 2 клас

12

Євгенія ПОЛОБЮК

Основа речення.
Головні і другорядні члени речення
Урок української мови, 3 клас

13

Осінні подарунки

Сценарій виховного заходу

16

Галина ЛЕТРЕНКО

Властивості об'єднання
множин. Множення круглих
чисел у стовпчик
Урок математики, 3 клас

21

✓ Микола ВАШУЛЕНКО, Надія ВАСИЛЬКІВСЬКА, Світлана ДУБОВИК

Повторення вивченого про
прикметник. Спостереження
за роллю прикметників у мовленні
Урок української мови, 4 клас

25

МОВОЮ НАУКИ

Лілія ГРАБ

Єдність у роботі школи і сім'ї
та їх вплив на духовно-моральний,
громадсько-патріотичний
розвиток особистості в ідеях
шкільно-сімейного виховання
Василя Сухомлинського

27

ПЕДАГОГІЧНІ ПОРАДИ

✓ Світлана МАРТИНЕНКО,

Наталя КИПІЧЕНКО

Проведення батьківських зборів
у першому класі

35

✓ Людмила ШКАРБАН

Поради вчителю початкової школи
щодо роботи з ліворукими учнями
на уроках письма

39

МЕДИЧНІ ПОРАДИ

✓ Євгенія ПОЛОБЮК

Здоровим бути здорово!

45

ЦЕ ЦІКАВО!

Співає жайворонок в небі

3

Лісовий майстер

9

Усмішки

20 . 26

Природа в житті людини

44

Закрілення вміння вимовляти звуки [п], [п'] та вивчення літери «П»

Урок навчання грамоти, 1 клас

Катерина НЕЧИПОРЕНКО, викладач кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Мета: удосконалити звуковимову (звуків [п], [п']), навчити дітей читати і друкувати літеру П, позначати буквені звуки [п], [п'], удосконалювати навички звукового аналізу слів зі звуками [п], [п']; закріпити раніше вивчені звуки та їх позначення на письмі; розвивати мовлення дитини; поповнити й активізувати її словниковий запас такими словами: піщаний, піддашок, пекар, пічник, пиріжки, заповзятий трудівник; виховувати уважність, почуття доброти, щирості, любов до рідних та вміння бути уважним до них.

Обладнання: підручник «Буквар» (автори: М. Д. Захарічук, В. О. Науменко), сигнальні картки на позначення голосних, приголосних твердих і м'яких звуків, розрізна азбука, набірне полотно, предметні малюнки, картки зі словами.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учитель.

Дзвоник всім нам дав наказ:
До роботи – швидше в клас.
Біля парті станьте чесно –
Хай мине час не даремно.
Всі за парті ми сідаємо,
До роботи приступаємо.

II. Актуалізація опорних знань.

- Які літери ми вже вивчили? (А, У, О, И, М, І, Н, В, Л, С, К.)
- Погляньте на набірне полотно воно буде нам підказкою. Тепер назвіть ті літери, котрі позначають голосні звуки. (А, У, О, И, І.)
- Назвіть літери, що позначають приголосні звуки. (М, Н, В, Л, С, К.)
- Яку літеру ми вивчали на минулому уроці? (Кк.)
- Які звуки позначає ця літера? ([к], [к']).

1. Робота зі скромовкою.

Пилип приліг під липою.

2. Робота з потішкою.

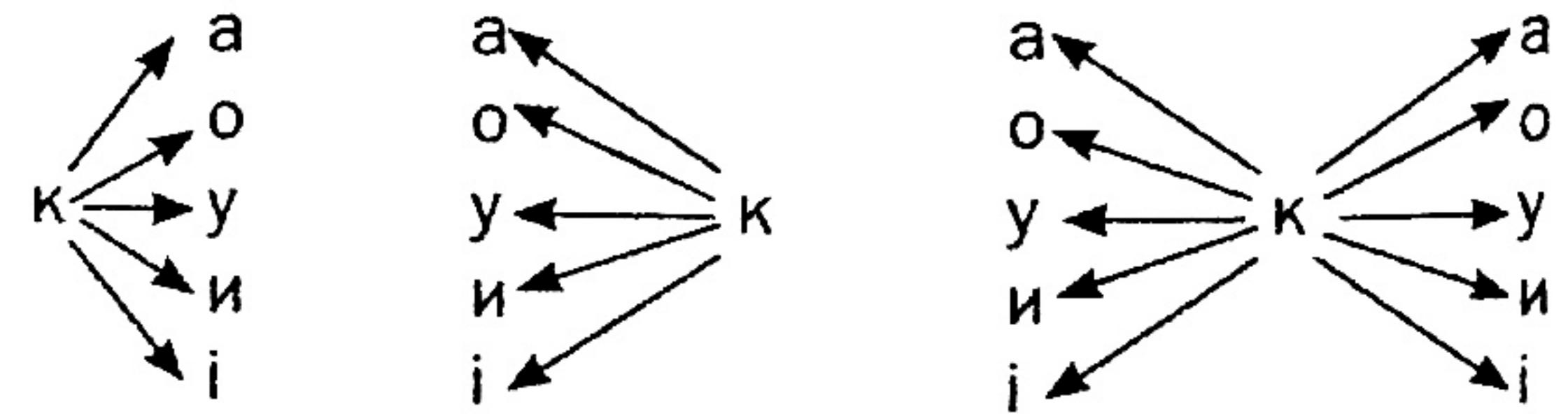
- Зараз я розкажу потішку, а ви повинні пlesкати в долоні, коли будете чути ці звуки.

Куштувало козеня кущики колючі,
І кричало козеня: «Ой які кусючі!
Є колючки тут і там, як його вкусити?»
Треба кущики колючі косами косити.

- То який звук ми найчастіше чули? ([к].)
  - Про кого йшла мова в потішці? (Козеня.)
  - Поділіть це слово на склади.
  - Вимовте перший склад цього слова (Ко.)
  - Вимовте перший звук цього слова ([к].)
  - Дайте характеристику цього звука.
  - Ви повинні пам'ятати, що:
- Приголосні звуки згодні:
Шелестіти, шепотіти і свистіти,
Навіть фирмкати й шипіти,
Та не хочуть нам співати –
Це усі повинні знати.
- Якою буквою ми позначаємо звук [к] на письмі? (Буквою «Ка».)
  - Чи завжди літера К позначає твердий приголосний? (Ні.)

Учитель. Придумайте слова, в яких ця літера позначає м'який приголосний. (Учні називають слова ланцюжком.)

- Погляньте на дошку. Утворіть і прочитайте злиття.

(На дошці прикріплений малюнок кози.)

- Погляньте на малюнок. Хто це? (Це коза – мама козеняти.)

– А хто з вас бачив козу? Де?
– Коза це дика тварина? (Ні.)
– Коза – це свійська тварина, тобто тварина, про яку піклується людина і яка не добуває собі їжу самостійно. Багато років люди розводять кіз в своєму господарстві. В середньому вага кози складає 35–45 кг. Кози дають молоко, яке дуже поживне. З нього виготовляють масло, сирі та інші молочні продукти. За один рік коза може дати 400–500 кг молока. Молоко в своєму складі містить усі вітаміни, які важливі для здоров'я людини, сприяють росту та розвитку дітей, гарному зору. Так що дітки, молоко потрібно пити, щоб бути здоровими.

- Складіть речення зі словом «коза».
- Позначте схематично це речення.

III. Повідомлення теми уроку.

- Ви вже знаєте багато букв, та сьогодні ми вивчимо ще одну, нову букву, яка позначає на письмі два приголосні: твердий і м'який. А яку саме, ви дізнаєтесь, прослухавши віршик Ліни Білецької:

Павлик грався у пісочку
на піщаному горбочку,
пік пампушки, і паски,
і пухкенькі пиріжки.
Пік для півника, для пташки,
що сиділа на піддашку.
Павлик пекар і пічник,
заповзятий трудівник.

- Які звуки чуються найчастіше? ([п], [п']).

IV. Вивчення нового матеріалу.

- В яких словах ви почули звуки [п], [п']? (Павлик, пісочку, піщаному, пік, пампушки, паски, пухкенькі, пиріжки, півника, пташки, піддашку, пекар, пічник.)

- Чи зрозумілі вам слова в цьому тексті: піщаному, піддашку, заповзятий? (Піщаний – який складається з піску: піщаний берег, піщана коса, піщаний пляж, піщана пустеля; піддашок – простір під звисом даху на фасаді будівлі, виступ, карниз якої-небудь покрівлі; заповзятий – характеризує стійкість і наполегливість у дружньому змаганні.)

- Хто такий пекар? (Це людина, яка випікає хліб, булочки, тістечка.)

- Вимовте слово «пекар».

- Зробіть звукову модель цього слова (один учень біля дошки). ([- • | - • -].)

- Назвіть звуки цього слова. (Артикулюють [п, е, к, а, р].)

- Пекаря ще можна назвати словом пічник. Вимовте слово «пічник».

- Зробіть звукову модель цього слова (Один учень біля дошки) ([= • - | - • | -].)

- Вимовте 1-ий звук у слові «пекар». ([п].)

- Отже, цей звук твердий. (Учитель має умовне позначення цього звука на дошці [-].)

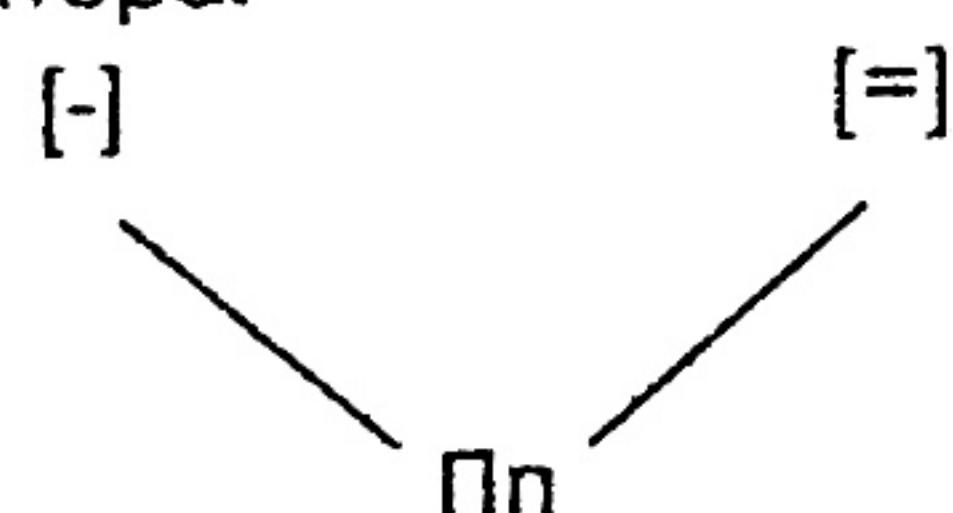
- Вимовте 1-ий звук у слові «пічник» ([п']).

- Отже, цей звук м'який. (Учитель має умовне позначення цього звука на дошці [=].)

- (Учитель вказує на 1-ше умовне позначення звука – [-]). Вимовте цей звук ([п].)

- (Учитель вказує на 2-ге умовне позначення звука – [=]). Вимовте цей звук ([п']).

- На письмі ці два звуки позначають літерою П. (Учитель показує картку з літерою П, має на дошці схему.) Ось ця літера:

Учитель.

Гарні хлопці-молодці

Закопали два стовпці.

Третій їм допомагав –

Перекладину поклав.

Втіха нашій дітворі:

Буква «п» вже у дворі.

В. Гринько

- На що схожа літера П?

- З яких елементів складається ця літера?

- Послухайте віршик про букву «П», та запам'ятайте яка вона:

Буква «П» – велика,

Буква «п» – мала,

Справа стовпчик, зліва стовпчик,

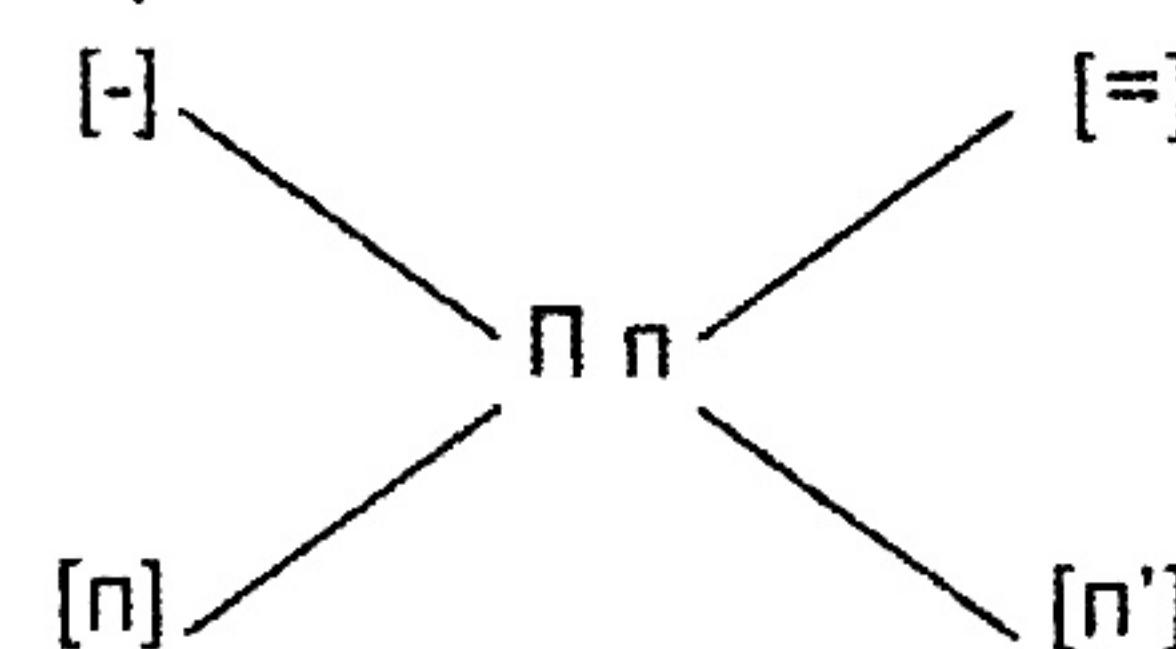
Ну а зверху – мостова.

- Ми вже з вами побачили, що літера П може позначати приголосний твердий і приголосний м'який звуки залежно від місця розташування в слові.

- Зараз ми поселимо букву П в наш будинок для літер. Вона буде жити у віконечку 20. (Учитель розміщує картку з літерою на набірному полотні.)

- Ви всі пам'ятаєте, що крім умовного позначення звука, ми вже знаємо буквене позначення деяких звуків. Пам'ятайте, що воно так як і умовне позначення береться в дужки, але пишеться вже не [-] та [=], а літера [п] чи [п'].

Схема на дошці:

1. Робота в зошиті (написання в зошиті літери П).

2. Робота з підручником.

- Розгорніть букварі на сторінці 8 і 2. В куточку з лівого боку, зверху на блакитному квадратику ви бачите велику і маленьку літери П. Вони дуже схожі, правда?

- Розгляньте цю сторінку. Що зображено на малюнку?

- Складіть речення за малюнком.

- Зробіть схему речення: «Хлопчик грається у пісочку».

- Під плашкою ми бачимо звукову модель слова. Назвіть це слово? Зараз ми з вами зробимо звукобуквенний аналіз слова «пекар». Вимовте слово «пекар».

- Звукову схему цього слова для вас вже зробили. Порахуйте, скільки складів у слові?

- Вимовте наголосений голосний. ([е].)

- Зробіть буквене позначення звуків цього слова. ([п е к а р].)

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

- Зробіть буквене позначення приголосних звуків. ([п к р].)
- Зробіть буквене позначення голосних звуків слова. (/е а.).
- Дайте характеристику всіх звуків цього слова.

Учитель.

[п] – приголосний, твердий;
[е] – голосний, наголошений;
[к] – приголосний, твердий;
[а] – голосний, ненаголошений;
[р] – приголосний, твердий.

- Назвіть літери, що позначають щі звуки (ле, е, ка, а, ер.)

- Під малюнчиком вам подано променеві таблиці, читаємо їх.

- Ще нижче подано ланцюжок літер, працюємо з ним.

- Читаємо драбинки слів.
- Прочитайте драбинки слів знизу догори.
- Прочитайте слова, де літера П стоїть всередині слова.

3. Словникова робота.

Ріпа – овочева рослина білого, жовтого, червоно-флюзетового кольору.

Мапа – карта.

Пасмо – певна кількість ниток, пряжі; одна частина, на які поділяється моток пряжі.

4. Фізкультхвилинка.

Працювати перестали
І тепер всі дружно встали.
Будемо відпочивати,
Нумо, вправу починати!
Руки вгору, руки вниз
І легесенько пригнись.
Покрутились, повертились,
На хвилину зупинились.
Пострибали, пострибали,
Раз – присіли, другий – встали.
Всі за парту посідали.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Робота з віночком предметів.

- Подивіться на наступну сторінку букварика, на віночок предметів.
- Назвіть тваринок, які зображені у віночку. (Пава, півник.)
- Назвіть ягоди, які зображені у віночку. (Полуниці, порічка.)
- Що ще зображене у віночку? (Пшениця, пролісок.)
- До поданих схем доберіть слова з віночку. (Пава, півник.)

- Зробіть звuko-буквене позначення цих слів. ([п а ́ | в а], [п і ́ в | н и к].)
- Погляньте на колонки слів. Ви вже вмієте працювати з ними. Зверніть увагу на наголоси у словах. Прочитайте їх.
- Поясніть значення слова «пасіка», «покоси». (На дошці малюнки пасіки і покосів.)
- Покоси – рівні рядки скошеної трави, пшениці, жита.
- Прочитайте спільну частину слів другої колонки (Коси.)
- Прочитайте односкладові слова.
- Прочитайте двоскладові слова.
- Прочитайте трискладові слова.
- Прочитайте слова де літера «п» стоїть на першому місці.
- Прочитайте слова де літера «п» стоїть в кінці.
- Прочитайте слова знизу вгору.

2. Робота над текстом.

- Прослухайте уважно текст і назвіть головних героїв тексту. (У тексті розповідалося про бабусю та онука Єгорка.)
- Отже, про кого йшлося в тексті? (У тексті розповідалося про бабусю та онука Єгорка.)
- Що сталося з бабусею? (Вона захворіла.)
- Що робив її онук поки вона спала? (Підігрів на плитці суп та кашу з котетою.)
- Хто підігрів обід? (Хлопчик Єгорко.)
- Як відповів хлопчик на питання бабусі? (Плитка.)

3. Диференційована робота.

I група (учні, в яких добре сформована навичка читання).

Складають запитання за схемою на с. 83.

II група (учні, які мають низький рівень сформованості навички читання).

Читають під керівництвом вчителя променеві таблиці на с. 82.

Робота над схемою.

Учні першої групи ставлять запитання, на які відповідають учні другої групи:

- Чи гарно вчинив Єгорко?
- Як можна охарактеризувати хлопчика? (Добрий, чесний, ввічливий, уважний, скромний.)
- А ви піклуєтесь про своїх рідних?
- Як саме?
- Чому потрібно піклуватися про своїх рідних?
- Знайдіть і прочитайте в тексті слова з літерою «п».

4. Робота над творчим завданням на аркушах.

- Перед вами аркуші паперу. На них потрапила водичка і випадково розмила літери слова. Допишіть потрібні елементи літер та прочитайте слово. (Пасіка.)

Г Л С : Р А

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

- Що таке пасіка?
- Використовуючи літери слова «пасіка», складіть інші слова. (Сік, пас, кала, сала, пік, каса.)

VI. Підбиття підсумків уроку.

- Яку літеру ми сьогодні вивчили?
- Закінчіть речення: «Буква «П» на письмі позначає два звуки: ____ і ____».

- Це приголосні чи голосні звуки?
- Отже, літера п може позначати приголосний твердий звук [п] і приголосний м'який звук [п'] залежно від місця розташування в слові.
- Придумайте слова, в яких є звуки [п] чи [п'].
- Хто такий пекар і пічник?
- Що гарного зробив Єгорко?
- Які його риси тобі сподобались?

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДЛЬНІСТЮ
«ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»**

Директор
Роман ЯРОШЕНКО,
кандидат філологічних наук, доцент

Над номером працювали:
Відповідальний редактор – Катерина ЯРОПОВЕЦЬКА
Літературні редактори – Ольга АВЕРІНА, Наталія ВЛАСЕНКО
Художній редактор – Тетяна ЗАПОРОЖЕЦЬ
Коректор – Анастасія ІВАНОВА

Відповідальна за рубрику журналу
«ЦЕ ЦІКАВО!» – Анастасія ГАВРИШ

Матеріали для публікації
просимо надсилати на електронну пошту:
po-press@ukr.net

За опубліковані матеріали (фактність і точність цитування, оригінальність твору та ін.) несе відповідальність ЛІШЕ автор. Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати прийняті до друку матеріали.

У випадку використання матеріалів посилання на журнал є ОБОВ'ЯЗКОВИМ.

© Усі права захищено. Жодні частини, елементи, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі та будь-якими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.
© «Початкова школа і сучасність», 2014
© «Видавництво «Білий Тигр», 2014

Державний комітет зв'язку та інформації України ф. СП-1												
ДОСТАВНА КАРТКА – ДОРУЧЕННЯ												
ПВ	місце	літер.										
На <u>газету</u> журнал		86516										
«Початкова школа і сучасність» наименування видання												
Вартість	передплата	кількість комплектів										
	переадресування											
на 201_ рік по місяцях												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
поштовий індекс _____		місто _____										
		село _____										
		область _____										
		район _____										
		вулиця _____										
код вулиці		прізвище, ініціали										
буд.	корп.	кв.										

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 20888-10688Р від 22.08.2014 р.

Підписано до друку 10.10.2014 р.
Формат 60 x 84 1/8.
Папір офсетний. Друк різограф.
Умов. друк. арк. 5,58. Обл.-вид. арк. 6,6.
Тираж 250 прим.

Юридична адреса редакції журналу:
02094, м. Київ,
вул. Червоногвардійська, 12, офіс 177.
Фактична адреса редакції журналу:
04209, м. Київ,
вул. Героїв Дніпра, 31-Б.
Тел.: (044) 451-61-42.
E-mail: po-press@ukr.net

Видруковано у СПД «Сидоренко О. Я.»
01103, Україна, м. Київ,
вул. Вишняківська 7-Б, оф. 448.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи серії В02 № 258 920
від 24.12.2001 р.